

N:o 103.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om anslag för en
undsättningsexpedition till Södra Ishafvet; gifven Stock-
holms slott den 1 maj 1903.*

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att till bestridande af vissa kostnader för en expedition, afsedd att bringa undsättning åt docenten O. Nordenskjöld och hans följeslagare på ångfartyget Antarcics expedition till Södra Ishafvet, anvisa högst 200,000 kronor att af riksgäldskontoret förskottsvis utbetalas för att framdeles hos Riksdagen anmälas till ersättande.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Carl von Friesen.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 maj 1903.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
 Statsråden CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 RAMSTEDT,
 BERGER,
 MEYER,
 VON FRIESEN.

1:o.

*Ang. en
 undsättnings-
 expedition
 till Södra
 Ishafvet.*

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet von Friesen, föredrog en den 30 april 1903 till ecklesiastikdepartementet inkommen underdånig ansökan, i hvilken intendenten vid naturhistoriska riksmuseum professor A. G. Nathorst anhållit om utrustande af en expedition till Södra Ishafvet för att bringa undsättning åt docenten O. Nordenskjöld och hans följeslagare på en forskningsresa med ångfartyget Antarctic, och hvilken ansökning var af följande innehåll:

»Sedan de vetenskapliga forskningsfärder, ej minst de från Sverige utgångna, som under det nyss tilländalupna århundradet vändt sig mot det norra polarområdet, resulterat däruti, att större delen af detta område blifvit till sina hufvuddrag känt, började redan mot århundradets slut

uppmärksamheten alltmera att riktas mot en liknande utforskning af det södra.

»Att en dylik utforskning icke längre borde uppskjutas var inom den vetenskapliga världen allmänt erkänt, och ett uttryck häraf äro de båda från England och Tyskland i augusti 1901 utsända, stort anlagda expeditionerna, af hvilka den förras kostnader ursprungligen beräknats till vid pass en och en half miljon kronor, den senares till något mindre än en miljon, men hvilka båda summor sedermera högst betydligt ökats, emedan man ansett nödvändigt att utrusta hjälpfartyg till de först afsända fartygens understöd.

»Det var ingen tillfällighet, att dessa expeditioner samtidigt afgingo till det södra polarområdet, utan detta berodde på det vid den sjunde internationella geografkongressen i Berlin 1899 fattade beslutet om önskvärdheten af en internationell kooperation för utforskande af sydpolartrakterna, så att magnetiska och meteorologiska iakttagelser samtidigt kunde utföras på skilda ställen inom desamma. För detta ändamål anlades af den tyska expeditionen en särskild station på Kerguelen, hvars väsentliga uppgift skulle vara att anställa observationer af ifrågavarande slag samtidigt med hufvudexpeditionens motsvarande arbeten vid den indisk-atlantiska sidan af det antarktiska området. På liknande sätt har den engelska expeditionen anlagt en korresponderande magnetisk station i Lyttelton på Nya Zeeland, medan hufvudexpeditionen utför sina arbeten i det antarktiska området vid Victoria Land. Och på Staten Island har den argentinska regeringen för samma ändamål upprättat en magnetisk-meteorologisk station.

»Då man i utlandet erfor, att docenten i mineralogi och geologi vid Uppsala universitet Otto Nordenskjöld var sysselsatt med förberedelserna till en svensk antarktisk expedition, afsedd att utgå sommaren 1901 eller senast sommaren 1902, fann man det naturligtvis önskvärdt, att äfven denna om möjligt inträdde i den internationella kooperationen, hvarför presidenten för den omnämnda geografiska kongressen friherre von Richt-hofen i en skrifvelse af den 22 januari 1901 till Eders Kungl. Maj:ts minister i Berlin framhöll önskvärdheten däraf, att den sydpolsexpedition, som enligt förljudande hölle på att planläggas i Sverige, anslöte sig till det internationella samarbetet. I en skrifvelse till hans excellens utrikesministern af den 15 februari 1901 från härvarande kejsrerliga tyska chargé d'affaires uttryckte denne å sin regerings vägnar samma önskan. En skrifvelse i enahanda syfte af den 29 januari samma år ingick äfven till Eders Kungl. Maj:ts minister i London från presidenten i britiska geografiska sällskapet sir Clément Markham.

»De samtidiga magnetiska och meteorologiska observationerna skulle enligt öfverenskommelse utföras på samtliga internationella stationer från februari 1902 till februari 1903, och, såsom längre fram angifves, blef den för dessa arbeten afsedda afdelningen af den svenska expeditionen den 14 februari 1902 landsatt vid Snow Hill på Syd-Shetlandsöarna för att därstädes öfvervintra.

»Docenten Nordenskjölds expedition hade ombord på Antarctic afgått från Göteborg den 16 oktober 1901 och utgjordes vid sin afgång af sammanlagdt 26 personer, af hvilka följande hade sig de vetenskapliga arbetena anförtrödda: fil. lic. G. Bodman, fysiker och hydrograf; löjtnant S. A. Duse, kartograf; docenten A. Ohlin och fil. kand. K. A. Andersson, zoologer; fil. kand. C. Skottsberg, botanist; med. kand. E. Ekelöf, läkare och bakteriolog. I Buenos Aires slöt sig vidare till expeditionen den amerikanske artisten F. W. Stokes, som dock sedermera åter lämnat densamma, samt löjtnanten vid argentinska flottan J. Sobral, som skulle delta i de magnetiska och meteorologiska arbetena under öfvervintringen. Som docenten Ohlin på grund af bröstlidande måst återvända, har deltagarnes antal fortfarande varit detsamma som förut, tills docenten i geologi vid Uppsala universitet J. G. Andersson den 26 mars 1902 i Port Stanley slöt sig till expeditionen såsom t. f. chef under docenten Nordenskjölds frånvaro under öfvervintringen, hvarigenom deltagarnes slutliga antal, så vidt man har sig bekant, utgjorde 27. Af dessa är fartygets befälhafvare, kapten C. A. Larsen, hvilken 1892—94 med fångstfartyget Jason företagit tvenne äfven i naturhistoriskt och geografiskt hänseende betydelsefulla fångstfärder till dessa farvatten, norrman, och så är äfven förhållandet med styrmännen, maskinisterna och en del af besättningen, så att enligt mig meddelade uppgifter åtminstone tolf norrmän deltaga i expeditionen.

»När denna, såsom nämndt, afgick från Göteborg den 16 oktober 1901, var detta vid pass två månader senare än som i den ursprungliga planen beräknats, enligt hvilken afgången skulle ske i midten af augusti. Dröjsmålet föranleddes dels däraf, att expeditionens fartyg, som under sommaren varit uthyrdt till gradmätningsexpeditionen, återkom något senare än beräknadt var, dels däraf, att reparationerna af fartyget blefvo mera omfattande än man från början antagit. I stället för att redan i midten af november vara framme vid det antarktiska området, kom expeditionen först den 10 januari 1902 i sikte af Syd-Shetlandsöarna, där efter landning på ett par andra platser den 16 i samma månad nedlades en depot vid Kap Seymour, afsedd att tjäna till reservupplag för öfvervintringspartiet. De följande dagarna gjordes energiska försök att i isen framtränga utmed kusten af

Kung Oscars land, hvilket man emellertid ej lyckades nå, i det att en isbarriär sträckte sig 28—30 engelska mil ut från land. Då vinterns inträde redan var omedelbart förestående, vände man den 3 februari och styrde åter mot Kap Seymour. Den 12 nåddes Admiralty Inlet, på hvars sydsida, vid Snow Hill, fanns en passande plats för vinterstation, och den 14 februari hade man där landsatt hus m. m. för öfvervintringspartiet. Samarbetet med den internationella kooperationen hade sålunda blifvit tryggadt. Detta var i sista ögonblicket, ty isen hotade att stänga inne fartyget. Antarctic företog nu en veckas kryssning söderut, hvarefter vinterstationen ånyo besöktes den 21 februari, hvarpå återfärden anträdde. Den 5 mars nådde Antarctic Ushuaia och afgick den 23 till Port Stanley på Falklandsöarna, dit han anlände den 26 och där doc. J. G. Andersson öfvertog expeditionens ledning. Den 11 april företogs en expedition med fartyget till Syd-Georgien, hvarifrån återkomsten till Port Stanley skedde den 4 juli, och efter ett par månaders uppehåll vid Falklandsöarna återvände Antarctic till Eldlandet, på hvilket, och i hvars omgifningar, åtskilliga arbeten företogs, tills tiden var inne att afhämta öfvervintringspartiet vid Snow Hill. Den 5 november 1902 lämnade Antarctic med öfver 200 tons kol ombord i sådant syfte Ushuaia; sedermera saknas underrättelse äfven om fartygs-expeditionen.

»Öfvervintringspartiet utgöres af docenten Nordenskjöld, lic. Bodman, doktor Ekelöf, löjtnant Sobral samt två män af besättningen, och skedde öfvervintringen i ett för ändamålet medfördt boningshus, hvarjämte partiet disponerade öfver ett magnethus samt riklig utrustning af magnetiska och meteorologiska instrument.

»Den omständigheten, att inga underrättelser om expeditionens återkomst till Sydamerika ännu ingått, ehuru sådana enligt den ursprungliga planen hade bort kunna förväntas redan i mars, har ej blott hos anförvanterna till de i expeditionen deltagande, utan äfven i öfriga för densamma intresserade kretsar börjat väcka lifliga farhågor. Dessa farhågor synas mig till fullo grundade, enär de uteblifna underrättelserna onekligen tyda därpå, att någon motgång af ett eller annat slag drabbat expeditionen, så att den icke denna vår kunnat återvända från det Södra Ishafvet.

»I en af expeditionens t. f. chef samt fartygets befälhafvare uppsatt instruktion för en eventuell undsättningsexpedition uppgifves också (se bilaga) den 30 april såsom den *yttersta* fristen, inom hvilken underrättelser från expeditionen äro att förvänta, för såvidt densamma icke drabbats af något missöde. Då det är af yttersta vikt, att man i tid vidtager åtgärder för erhållande af nödiga medel för en undsättningsexpedi-

tion, och då hela det härför erforderliga beloppet svårligen på privat väg torde kunna anskaffas, tillåter jag mig härmed, sedan deltagarnes anförvanter anhållit om min medverkan för åstadkommande af en undsättningsexpedition, i underdånighet fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på önskvärdheten för att icke säga nödvändigheten däraf, att bidrag till en sådan måtte af allmänna medel snarast möjligt beredas, på det att densamma redan i början af den antarktiska sommaren, eller i midten af november, må kunna vara framme vid den uteblifna expeditionens arbetsfält och om möjligt bringa densamma undsättning.

»Det är naturligtvis omöjligt att med visshet säga, af hvad natur det missöde är, som hindrat expeditionen att före den antarktiska vinterns inträde återvända, men orsaken måste gifvetvis antingen vara haveri eller total förlisning eller också inestängning af is, hvilket sistnämnda alternativ är en möjlighet, med hvilken hvarje polarfarare måste räkna och för hvilken han därför alltid måste vara lämpligen utrustad. I detta fall tillkomma emellertid särskilda omständigheter, som göra nödvändigheten af en snabb undsättning ännu mera trängande.

»När Antarctic den 5 november 1902 afgick från Ushuaia, ställdes kursen ej omedelbart mot öfvervintringsstationen vid Snow Hill, utan hade sig fartygsexpeditionen vissa arbeten förelagda, som på vägen dit borde utföras. Före afgangen från Harberton uppsattes af t. f. chefen, docenten J. G. Andersson, samt fartygets befälhafvare, kapten C. A. Larsen, en promemoria till ledning för en eventuell undsättningsexpedition. Ett exemplar af denna promemoria har sändts till sekreteraren i svenska sällskapet för antropologi och geografi, ett annat till svenske och norske generalkonsuln S. A. Christophersen i Buenos Aires. Af denna promemoria, som här i afskrift bifogas (se bilaga), framgår, att man måste taga i betraktande möjligheten däraf, att fartyget förlit eller inestängts af isen, *innan* öfvervintringspartiet blifvit påträffadt, i hvilket fall detta senare är lämnadt åt sig själf, utan möjlighet att återvända, såvida ej undsättning erhålles. Men härtill kommer ytterligare, att det, enligt ett af docenten Nordenskjölds moder, öfverstinnan A. Nordenskjöld, lämnadt meddelande, lär varit meningen att på öfvervintringsstationen i alla händelser för sommaren kvarlämna lic. Bodman, hvilken först på hösten där skulle afhämtas. Planen för Antarctics sommarkampanj 1902—1903 skulle sålunda varit ungefär följande. Sedan fartyget efter utförandet af vissa, detsamma förelagda arbeten anländt till öfvervintringsstationen, tagas docenten Nordenskjöld, doktor Ekelöf samt löjtnant Sobral ombord, medan lic. Bodman och en af manskapet kvarlämnas. Därpå går Antarctic söderut längs ostkusten af Kung Oscars land eller möjligen till Weddelhafvet, och först vid åter-

vägen därifrån skulle lic. Bodman afhämtas vid Snow Hill. Har emellertid fartyget under färden mot söder innefrusit eller förolyckats, så blifva följaktligen lic. Bodman och hans följeslagare lämnade åt sitt öde.

»Det är af det anförda tydligt, att en undsättningsexpedition, såsom i den citerade promemorian äfven framhålles, i första rummet bör riktas mot Snow Hill för att bringa hjälp åt de därstädes eventuellt kvarlämnade. Men äfven om ingen olycka inträffat innan alla expeditionens deltagare förenats, föreligger ju alltid den möjligheten, att fartyget sedermera förlist eller krossats i isen och att expeditionens deltagare måst taga sin tillflykt till närmaste land, där de nu afvakta undsättning. Man må dock tills vidare hoppas, att ett dylikt olycksfall icke inträffat, utan att det här snarare gäller det under polarfärder oftast förekommande missödet, eller en innestängning i isen. En sådan behöfver i och för sig ej gifva anledning till särskild oro. De Gerlaches fartyg »Belgica» blef sålunda i februari 1898 inneslutet i isen sydväst om Syd-Shetlandsöarna och dref med denna hela följande vinter och sommar, tills hon i mars 1899 åter blef fri, utan att hafva varit utsatt för några svårare pressningar.

»Enligt den i promemorian meddelade uppgiften om expeditionens provianttillgångar ville det synas, som skulle öfvervintringspartiet i fråga om proviant ha det relativt gynnsamt ställt, när detsamma säges disponera »nästan fullständig proviantutrustning för en andra öfvervintring». Då det första öfvervintringsåret tilländagick den 15 sistlidne februari, behöfver man sålunda icke hvad proviant vidkommer hysa några farhågor för detta parti, om undsättningsexpeditionen inträffar därstädes före samma dag 1904, ty det eventuellt bristande i förrådet bör ju till väsentlig del kunna ersättas genom säl- och pingvinfångst. Däremot ställer sig saken ogynnsammare för skeppsexpeditionen, som ju visserligen hade bröd och mjöl för 20 månader, torkade grönsaker och ärter för 12, kaffe för 10, men kött (konserver och salt) endast för 5 à 6. Detta var räknadt från den 2 november 1902, och köttförrådet skulle följaktligen vid nuvarande tidpunkt vara slut, medan kaffe endast skulle återstå för 4 månader. Emellertid är härvid att märka, att, såsom äfven i promemorian påpekas, köttförrådet i nödfall kan högst betydligt förstärkas med färskt säl- och pingvinkött. Det är visserligen sant, att pingvinerna om vintern draga sig undan till öppet vatten, men om det är fråga om en innestängning, så har denna antagligen ägt rum redan under sommaren eller början af hösten, och den första åtgärd, som då vidtagits, har antagligen varit att genom fångst hopbringa ett tillräckligt köttförråd för den kommande vintern. Om man sålunda å ena sidan kan hoppas, att proviantförrådet på detta sätt kunnat kompletteras, är det å andra sidan tydligt, att dettas

knapphet utgör en ytterligare maning att snarast möjligt undsätta expeditionen.

»Att en undsättningsexpedition under dessa förhållanden är en bjudande nödvändighet, torde nämligen af det ofvan anförda vara tillräckligt ådaga-lagdt, och den kan ju äfven sägas hafva blifvit begärd af de frånvarande själfva. Den påkallas lika väl af den uteblifna expeditionens sannolikt ogynnsamma eller farliga belägenhet som af månheten om vårt lands heder. Det bör naturligtvis aldrig kunna sägas, att Sverige i ett fall som detta svikit sin plikt och att icke allt blifvit gjordt, som göras kan, när undsättning verkligen kräfvdes. Det är möjligt, att det, när undsättningsexpeditionen anländer, visar sig, att farhågorna varit öfverdrifna, att den uteblifna expeditionen lyckats öfvervinna öfvervintringens svårigheter och kunnat reda sig på egen hand, det är å andra sidan också möjligt, att expeditionen totalt förlist och därför icke af undsättingsfartyget påträffas; men i intetdera fallet kan detta sägas hafva utsändts förgäfvdes, ty blefve också den reella behållningen ingen, så kvarstår dock alltid vittnesbördet inför samtid och eftervärld därom, att Sverige gjort sin skyldighet och icke lämnat ett från detsamma utgånet företag åt sitt öde.

»Det är under dessa förhållanden, som jag i underdånighet tillåter mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade till den nu pågående riksdagen aflåta en nådig proposition om beredande af erforderliga medel för att en undsättningsexpedition må kunna snarast möjligt förberedas och utsändas till Syd-Shetlandsöarna och omgifvande farvatten. Denna expedition behöfver visserligen icke afgå förr än mot slutet af nästkommande augusti eller i början af september, ty under den nu pågående antarktiska vintern kan ingenting uträttas. Men förberedelserna böra det oaktadt omedelbart vidtagas, ty undsättningsexpeditionen bör gifvetvis vara så omsorgsfullt utrustad, att den må kunna reda sig på egen hand, äfven om den mot förmodan skulle frysa inne och stanna ännu ett år där nere. Det är häraf tydligt, att kostnaderna blifva relativt stora och att man därför vid utrustningen bör ställa det så, att inga onödiga utgiftsposter förekomma. Det synes mig sålunda icke kunna ifrågasättas, att denna expedition skulle utrustas såsom en vetenskaplig polarexpedition, ty detta skulle blifva alldeles för dyrt. Dock vore det önskligt, att man kunde bereda plats för en zoolog, förutsatt likvisst att denne vore villig att lämna bidrag till expeditionen och icke förorsakade densamma några särskilda utgifter. Jag har därför tänkt mig, att ledningen borde anförtros åt en sjöofficer, som, om och när tillfälle till meteorologiska, magnetiska och andra fysiska iakttagelser kunna göras, icke borde försumma sådana. Skulle undsättningsexpeditionen mot förmodan frysa inne, borde de af honom utförda

magnetiska och meteorologiska iakttagelserna blifva af stort vetenskapligt värde. Denne chef borde vid sin sida hafva en sekond, som i händelse af sjukdom eller annat missöde kunde ersätta honom, hvarjämte naturligtvis en läkare bör medfölja. Den öfriga personalen skulle (frånsedt den ofvan nämnde eventuellt medföljande zoologen) endast utgöras af sådana, som för fartygets manövrering vore nödvändiga, bland hvilka borde förekomma ett par norska fångstmän, hvarjämte måhända äfven en af styrmännen borde vara förtrogen med navigering i is. Om dessutom samma förmåner som vid Vegafärden och äfven vid några andra tillfällen (polarexpeditionerna 1868 samt 1872—73, gradmätningsexpeditionen 1901) kunde beviljas expeditionen, hvars manskap följaktligen, åtminstone till någon del, skulle uttagas bland frivilliga från Eders Kungl. Maj:ts flotta, skulle de direkta kostnaderna för densamma i ej oväsentlig mån kunna nedbringas.

»Att med säkerhet angifva det belopp, hvartill expeditionens utgifter skulle komma att belöpa sig, är för närvarande icke möjligt, så länge frågan om den drygaste utgiftsposten, själfva fartyget, ännu ej blifvit löst. Men då öfriga kostnader äro väsentligen beroende af den tid expeditionen varar, torde det vara lämpligt att något anföra, huru denna bör beräknas, under förutsättning att expeditionen disponerar ett sälfångstfartyg af ungefär samma typ som Antarctic. Resultatet skulle då komma att gestalta sig ungefär sålunda:

Sverige—Eldlandet (sept.—okt. 1903)	2 månader
i Södra Ishafvet, högst (nov. 1903—febr. 1904).....	4 »
eventuellt uppehåll (mars)	1 »
hemresa (april—maj)	2 »

summa 9 månader.

»Nu är det ju att hoppas, att den uteblifna expeditionen skall anträffas redan i december, och den anförda tiden skulle i så fall förkortas med åtminstone ett par månader, men det är tydligt, att man i alla fall måste vara beredd att använda hela den antarktiska sommaren för expeditionens efterforskande. Men så kommer därtill möjligheten, att undsättningsexpeditionen själf infrysar och befrias först mot slutet af följande (antarktiska) sommar. Till förut beräknade tid skulle då komma ytterligare:

eventuell infrysning och befrielse först mot hösten, (juni 1904—febr. 1905, egentligen mars 1904— febr. 1905, men mars—maj redan medräknade)	9 månader
hemresa (mars—april 1905)	2 »

summa 11 månader.

» Expeditionen bör sålunda för säkerhets skull vara provianterad för 20 månader, hvartill kommer proviant för den uteblifna expeditionens deltagare, för den händelse dessa skulle anträffas. Då deras antal är så stort, torde det knappast låta sig göra att på undsättningsfartyget föra dem längre än till Punta Arenas, hvarifrån de med passagerarebåt finge befordras till Europa. Då man emellertid kan tänka sig, att Antarctic-expeditionens medlemmar anträffas först på hösten och att undsättningsfartyget med de räddade *därefter* infryser, skulle det följaktligen kunna behövas ytterligare proviant för dessa 27 personer under 11 månader.

» Om undsättningsexpeditionen själf beräknas utgöras af 25 personer (antalet beror ju på fartygets storlek och kan därför icke nu på siffran uppgifvas), så skulle densamma följaktligen behöfva medföra proviant för cirka 3 år, hvilket skulle kräfva en kostnad af vid pass 50,000 kronor. Nu är det väl knappast antagligt, att en sådan rad af missöden skulle inträffa, men det är tydligt, att man vid utsändandet af en dylik undsättningsexpedition måste taga i beräkning alla möjligheter och utgå från eventuella maximibelopp. Antager man å andra sidan, att den uteblifna expeditionen anträffades redan i december, så att undsättningsexpeditionen endast komme att räcka sex månader, så skulle proviantförbrukningen endast uppgå till en sjättedel af förut angifna belopp. Jag har anfört äfven detta alternativ för att framhålla det omöjliga i att för en expedition sådan som denna beräkna en bestämd summa, det måste fastmera röra sig om förslagsanslag, hvaraf möjligen och sannolikt afsevärda belopp kunna återbäras.

» Alldeles detsamma gäller om kostnaderna för kol. Då bränsleåtgången för olika fartygs maskiner är mycket olika, kan man, innan undsättningsfartyget är bestämdt, icke uppgifva någon exakt siffra för den dagliga förbrukningen, men äfven om så kunnat ske, blefve det i alla fall icke möjligt att beräkna något exakt totalbelopp, enär man ju icke vet, huru länge resan kommer att vara. Som en eventuell inestängning icke i nämnvärd mån skulle öka kolåtgången, kan man i alla fall, under förutsättning att kolåtgången är lika låg som på Antarctic, antaga, att cirka 800 tons skulle vara *erforderliga*, hvilka sannolikt skulle kräfva en kostnad af omkring 30,000 kronor.

» I fråga om aflöningar skulle kostnaderna, såsom förut framhållits, afsevärdt reduceras, om undsättningsexpeditionen från Eders Kungl. Maj:ts flotta kunde påräkna de förmåner, som ofvan vidrörts. Skulle detta emellertid ej låta sig göra, eller skulle det för expeditionen anses förmånligare att icke anlita denna utväg, tillkomma aflöningar för befäl, underbefäl och manskap, hvilka ju äfven måste beräknas för 20 månader. Med

en personal af 25 personer torde dessa aflöningar icke kunna beräknas till mindre än 3,000 kronor per månad, förutsatt att man skall erhålla en i alla afseenden förstklassig personal, och för 20 månader skulle sålunda förslagsvis erfordras 60,000 kronor.

»Att uppgifva någon bestämd summa för kostnaderna för fartyget är i denna stund icke möjligt. Sannolikt skulle det ställa sig billigast att köpa ett sådant och efter hemkomsten åter försälja det, enär skillnaden mellan inköps- och försäljningspriset antagligen blefve betydligt mindre än för hyrning af ett fartyg. Men ett dylikt köp förutsätter, att man kan disponera öfver ett relativt stort förslagsanslag. Tiden har ännu icke tillåtit mig att infordra anbud från tillräckligt många håll för att jag med något slags säkerhet skulle våga uppgifva en viss summa. Exempelvis må dock anföras, att enligt ett inkommet anbud skulle hyra för fartyget jämte assurans för 20 månader uppgå till närmare 90,000 kronor, hvarjämte man i händelse af förlisning finge betala det rätt stora belopp, hvarmed fartygets värde öfverstiger det assurerade beloppet. (För fulla värdet är det nämligen sannolikt icke möjligt att till dessa farvatten erhålla assurans.) Då anförda summa för närvarande är den enda, jag har att utgå ifrån, har jag vid slutberäkningen använt densamma, ehuru den förfaller mig väl hög. Skulle undsättningsexpeditionen, såsom man ju må hoppas, endast kräfvä 9 månader eller ännu mindre tid, så reduceras naturligtvis äfven detta belopp högst betydligt.

»Utom kostnader för fartyg, proviant, aflöningar samt kol tillkomma en mängd smärre utgiftsposter, hvilka lämpligen kunna sammanföras under den gemensamma rubriken diverse omkostnader, såsom vinterkläder för besättningen, utgifter under utrustningen samt i främmande hamnar, kartor och nautiska instrument, slädar, skidor m. m., hvilket ej nu närmare kan uppgifvas, men hvilket torde kunna beräknas till omkring 20,000 kronor. Hela det för expeditionen erforderliga förslagsanslaget skulle sålunda fördela sig på följande sätt:

hyra af fartyget och assurans	kronor	90,000: —
proviant	»	50,000: —
aflöningar	»	60,000: —
kol	»	30,000: —
diverse omkostnader	»	20,000: —

summa kronor 250,000: —

»Såsom förut framhållits, äro emellertid de fyra första utgiftsposterna maximibelopp, så att i verkligheten kanske endast hälften eller en tredjedel af desamma komma att användas, ehuru man ju måste vara beredd på, att allt skall gå åt.

»Den omständigheten, att det rör sig om så stora summor, hvilka till på köpet icke kunna bestämdt fixeras, utesluter på förhand möjligheten af deras hopbringande på privat väg, i all synnerhet som den uteblifna expeditionen redan kräft och ännu kräfver betydliga utgifter. Men det förhållandet, att staten icke lämnat något bidrag till docenten Nordenskjölds expedition, torde väl i sin mån tala för att den nu bör träda emellan, då det gäller så många människors lif.

»Skulle Eders Kungl. Maj:t emellertid anse riktigast, att äfven den enskilda offervilligheten anlitas, så torde det vara lämpligt att bestämma en viss summa, som på privat väg måste anskaffas, innan det eventuella statsanslaget finge röras, och som i första hand skulle användas till expeditionens utgifter, medan allt hvad som icke komme att förbrukas skulle återgå till statsverket. Så skedde ju vid min expedition till Grönland för efterspanande af Andrée 1899, då jag af de 40,000 kronor, som Riksdagen, på Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition, till expeditionen beviljade, kunde till statsverket återbära 15,600.

»Skulle ett visst belopp på privat väg behöfva anskaffas, så synes mig detta icke böra sättas högre än 50,000 kronor, enär den privata offervilligheten för den uteblifna expeditionen redan blifvit hårdt anlita, och det helt visst därför ej blir lätt att skaffa ens ifrågavarande summa. Dock tror jag mig veta, att 20,000 kronor redan genom en af docenten Nordenskjölds anhöriga äro tecknade samt att bidrag äfven från andra håll utlofvats, ehuru jag ännu ej kan uppgifva deras storlek. Ehuru hela den för expeditionen erforderliga summan är för våra förhållanden mycket stor, anser jag mig dock böra till jämförelse framhålla, att den nu pågående skotska sydpolarexpeditionen, som den 2 november 1902 lämnade Skottland och den 25 sistlidne januari från Falklandsöarna afgick mot Weddelhafvet, till dato kostat vid pass 526,000 kronor samt att ytterligare 108,000 kronor anses erforderliga för att betäcka expeditionens kostnader för det löpande året. Denna expedition har ett fartyg af ungefär samma storlek som Antarctic.

»Den svenska undsättningsexpeditionen borde i enlighet med det ofvan sagda afgå från Sverige i slutet af instundande augusti eller början af september samt ställa kursen mot Punta Arenas, som sannolikt är den lämpligaste stationen för kolning. Vederbörande i Buenos Aires, Port Stanley och Ushuaia böra på förhand instrueras att till Punta Arenas insända de underrättelser från den uteblifna expeditionen, som eventuellt efter fartygets afgång från Sverige kunna inlöpa. Från Punta Arenas fortsättes därefter, om ej ingångna underrättelser föranleda annat, till Syd-Shetlandsöarna, där kommunikation med Snow Hill i första rummet bör

söka åvägbringas, samt vidare i enlighet med de anvisningar, som där böra vara kvarlämnade och i enlighet med den för undsättningsexpeditionen uppsatta planen (se bilaga). Om härvid anvisningarna gifva vid handen, att den eftersökta expeditionen från Syd-Shetlandsöarna begifvit sig söderut längs Kung Oscars land eller mot Weddels haf, bör naturligtvis undsättningsexpeditionen, i den mån isförhållandena sådant medgifva, styra dit. Att densamma icke onödigtvis bör utsätta sig för faran att inestängas, är tydligt, men huru försiktighet och djärfhet med hvarandra skola förenas, därom kan ingen föreskrift gifvas, utan detta må öfverlämnas åt undsättningsexpeditionens chef att på stället bedöma. Har den Nordenskjöldska expeditionen under sommaren förgäfves eftersökts, bör undsättningsfartyget naturligtvis återvända och begifva sig ut ur isen så tidigt, att fara för infrysning så mycket som möjligt undvikas, i den mån detta med expeditionens hufvudsyfte låter sig förenas.

»Med stöd af hvad som ofvan anförts, får jag följaktligen underdånigst anhålla, att Eders Kungl. Maj:t behagade till innevarande riksdag aflåta en nådig proposition om beviljande af ett förslagsanslag af 200,000 kronor för att jämte från enskildt håll påräkneliga medel af omkring 50,000 kronor, som i första rummet böra anlitas, användas till utrustande af en expedition till Syd-Shetlandsöarna och omgifvande farvatten i ändamål att uppsöka och undsätta den därstädes sannolikt innefrusna svenska sydpolsexpeditionen samt det från densamma möjligen afskilda partiet vid Snow Hill. De eventuellt beviljade äfvensom de på privat väg influtna medlen torde, på sätt Eders Kungl. Maj:t behagade föreskrifva, i mån af behof samt mot redovisningsskyldighet ställas till den utsedde chefens disposition, och torde denne ofördröjligen böra beordras att vidtaga åtgärder för anskaffande af fartyg och för expeditionens utrustning i öfrigt, så att denna må vara färdig att afgå omkring den första nästkommande september.»

Den vid ansökningen fogade bilagan lydde sålunda:

»Instruktion för en eventuell undsättningsexpedition.

»Har ej senast den 30 april 1903 till Sverige meddelande ingått, att Antarctic till Falklandsöarna återkommit, kan expeditionen ej denna sommar återväntas, och utrustandet af en undsättningsexpedition bör då skyndsamt igångsättas.

»Undsättningsfartygets första uppgift är att söka ernå förbindelse med depoten på Kap Seymour och framför allt med öfvervintringsstationen på Snow Hill. (Jämf. förut hemsända kartskisser och fotografier). Vid ankomsten dit kunna två eventualiteter möta:

»1. Stationen befinnes utrymd. Fartyget har då blifvit inneslutet eller förolyckats, *sedan* öfvervintringspartiet blifvit ombordtaget. Vidare efterforskningar företagas efter de anvisningar, som af d:r Nordenskjöld böra på stationen kvarlämnas.

»2. Öfvervintringspartiet anträffas utan vetskap om Antarcetics öde. Fartyget har då förolyckats eller blifvit inneslutet under utförandet af de arbeten, som äro fartygsafdelningen förelagda *före* afgangen till vinterstationen. I detta fall bör efter öfvervintringspartiets ombordtagande Antarctic eftersökas enligt följande anvisningar:

»Vår tilltänkta route är i hufvuddrag följande: Från Eldslandet till Syd-Shetlandsöarna, sannolikt Greenwich-Island, öfver Bransfield-straitet sannolikt mot Astrolabe-ön, mot SV. utefter den kust, som förbinder norra delen af Terre Louis Philippe med norra mynningen af Belgica-kanalen, återgång, möjligen V. om Trinityöarna, rundt norra delen af Terre Louis Philippe, öfver Erebus och Terror-golfen till Snow Hill.

»Undsättningsexpeditionen har att genomforska denna route med utgång från stationen och i omvänd ordning.

»Det är vår afsikt att, i den mån tillfälle gifves, uppresas stenvardar med meddelanden om vår färd på följande punkter:

1. Syd-Shetland, Greenwich-Island V.-sidan, midt på ön.
2. Bransfield-straitet. Astrolabe-Island, i en bukt på VNV.-sidan.
3. Belgica-straitet. Kap Murray (Kap Bluff på äldre kartor).
4. Belgica-straitet. Two Hummock-ön, på sydspetsen.
5. Erebus och Terror-golfen. Kap Gordon.

»Vidare komma vardar att uppresas på några lätt synliga punkter på den ej kartlagda O.-kusten af Orleans-Inlet och på Trinity-öarna.

»Öfvervintringspartiet disponerar nästan fullständig proviantutrustning för en andra öfvervintring.

»Beträffande Antarcetics förråd kunna under hänvisning till redan hemsända proviantlistor följande ungefärliga uppgifter lämnas. Antarctic disponerar från denna dag räknadt:

bröd och mjöl för	20 månader
torkade grönsaker för	12 »
ärter för	12 månader
kaffe för	10 »
kött (konserv och salt) för	5—6 »

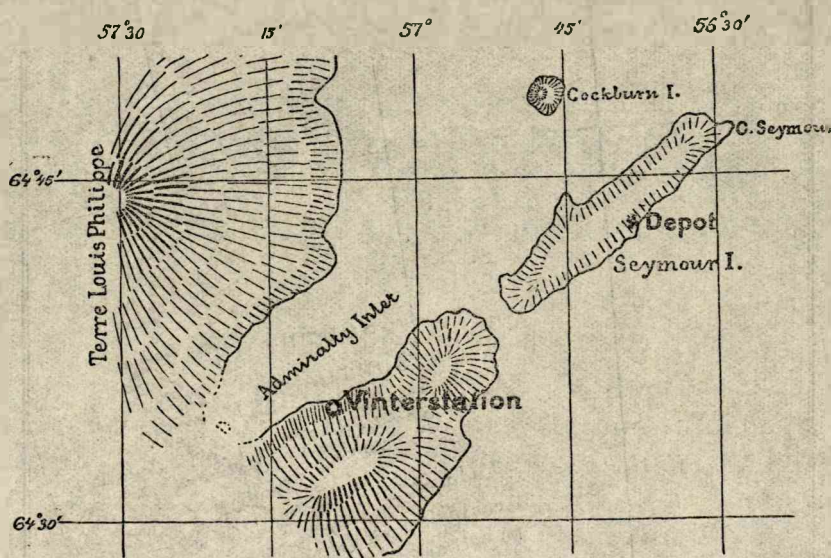
»Köttförrådet kan naturligtvis i nödfall högst betydligt förstärkas med färskt säl- och pingvinkött.

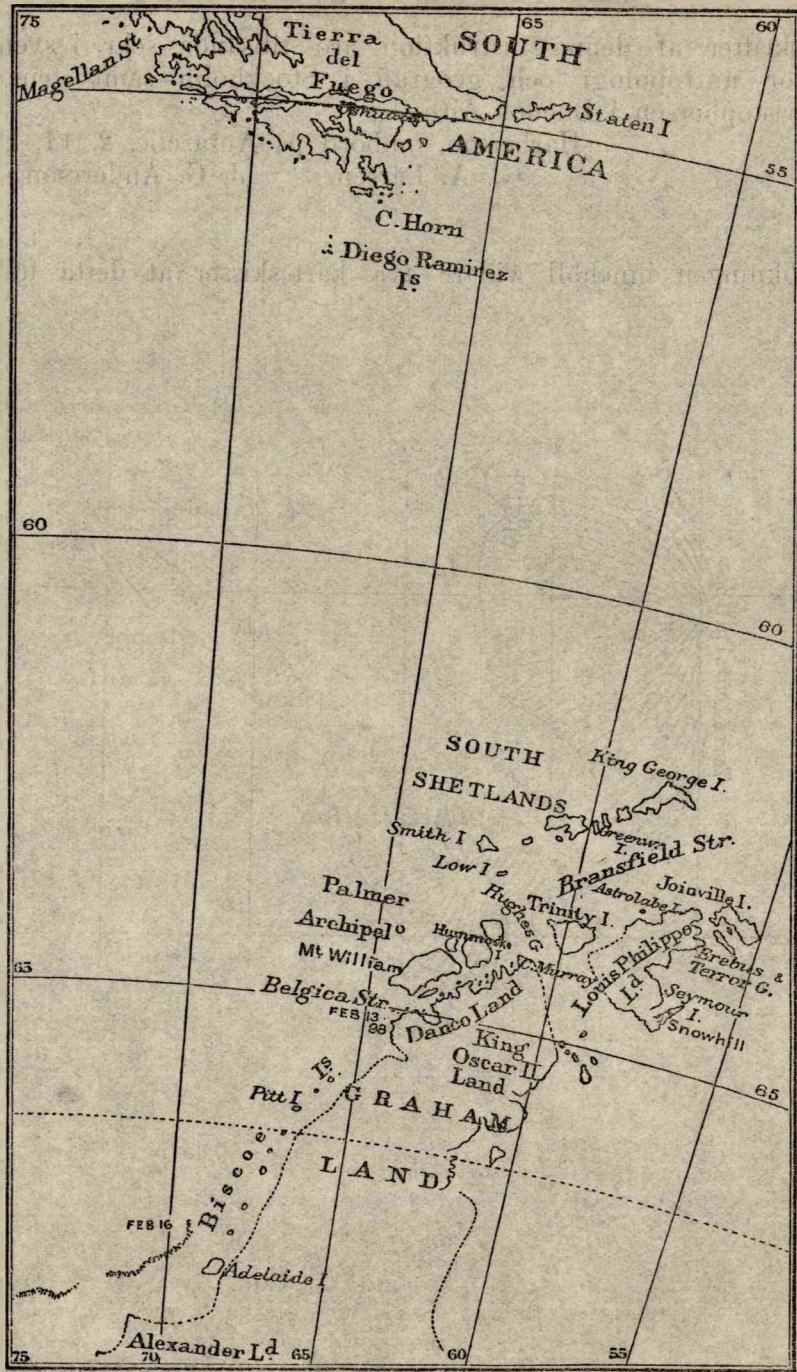
»Afskrifter af denna instruktion äro tillsända sekr. i svenska sällskapet för antropologi och geografi i Stockholm samt generalkonsul S. A. Christophersen i Buenos Aires.

»Harberton, ombord på Antarctic, 2. 11. 1902.

»C. A. Larsen. J. G. Andersson.»

Ansökningen innehöll vidare två karteskisser af detta utseende:

Föredragande departementschefen omförmälde härjämte, att i en innevarande dag till ecklesiastikdepartementet inlämnad skrift professor Nat horst ytterligare betonat nödvändigheten af snar undsättning åt docenten Nordenskjölds expedition, särskildt med hänsyn till dess knappa proviantförråd.

Härefter yttrade föredraganden:

»I anledning af en utaf mig gjord förfrågan, om och i hvad mån för en sådan undsättningsexpedition, hvarom framställning nu blifvit gjord, skulle kunna förfogas öfver fartyg, befäl och manskap från kungl. flottan äfvensom påräknas bidrag från anslag under riksstatens femte hufvudtitel, har chefen för sjöförvarsdepartementet uti en under gårdagen mig tillhandakommen skrifvelse meddelat: att lämpligt fartyg för en dylik expedition ej funnes inom flottan; att en kapten som chef samt en läkare och möjligen en eller två maskinister från flottan kunde påräknas; samt att all aflöning enligt stat utom sjö tillägg och dietpenningar eller portion komme att af medel från anslag under femte hufvudtiteln utgå till det befäl, underbefäl och manskap tillhörande flottan, som möjligen komme att deltaga uti ifrågavarande expedition. Vidare tillkännagaf chefen för sjöförvarsdepartementet, att, därest det skulle befinnas önskvärdt, proviant kunde från flottans förråd utlämnas till expeditionen emot ersättning.

»Såsom af den gjorda ansökningen framgår, har docenten Nordenskjölds omförmälda expedition med Antarctic företagits i anslutning till vissa af främmande nationer utsända expeditioner till Södra Ishafvet. Alla dessa expeditioner arbeta efter en gemensam plan i syfte att åvägbringa utredning öfver många viktiga frågor, med hvilka den vetenskapliga forskningen är sysselsatt. Expeditionen med Antarctic är visserligen ett enskildt företag, hvartill staten ej gifvit anledning eller lämnat understöd; men då Sverige i allt fall nu blifvit, på sätt som skett, representeradt vid detta internationella forskningsarbete, kräver hänsynen härtill jämte medkänslan för deltagarne i den svenska expeditionen och för deras anhöriga, att ett försök göres att undsätta denna expedition, som eljest äfventyrar att gå under. Skyndsamhet är härvid af nöden. Att dröja med utrustandet af en undsättningsexpedition, till dess man får se, om tillräckliga enskilda bidrag därtill inflyta, går ej an, enär expeditionens ändamål då lätt kan blifva förfeladt. Under sådana förhållanden återstår ingen annan utväg, än att expeditionen utrustas genom svenska statens försorg. Kostnaderna för denna expedition böra visserligen i afsevärd mån bestridas med enskilda bidrag; men staten, som förut i liknande fall lämnat sin

hjälp, lärer icke heller nu kunna undandraga sig att bekosta det, som ej kan täckas genom bidrag från annat håll. Tiden medgifver ej en noggrannare beräkning af dessa kostnader, utan man torde få nöja sig med det öfverslag af expeditionens utgifter, som förekommer i ansökningen. De medel, som nu behöfvas, synas lämpligen kunna förskottsvis utbetalas af riksgäldskontoret för att framdeles hos Riksdagen anmälas till ersätande.

»På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att till bestridande af vissa kostnader för en expedition, afsedd att bringa undsättning åt docenten O. Nordenskjöld och hans följeslagare på ångfartyget *Antarctics* expedition till Södra Ishafvet, anvisa högst 200,000 kronor att af riksgäldskontoret förskottsvis utbetalas för att framdeles hos Riksdagen anmälas till ersätande.»

Till denna departementschefens hemställan, i hvilken statsrådets öfriga ledamöter instämde, täcktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition i ämnet, sådan den finnes detta protokoll bilagd, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:
A. I. Lindhagen.